

Míriam Hatibi: “Pels mitjans, seré la dona del vel que parla de terrorisme. Res més”

Fins fa pocs dies, per a molts, Míriam Hatibi (Barcelona, 1993) era una cara desconeguda. Catalana, nascuda a Barcelona i criada a Lleida. Analista de dades en una agència de comunicació, membre activa de la comunitat musulmana i portaveu de la Fundació Ibn Battuta. Després de l'atemptat a la Rambla de Barcelona, la Míriam va posar-se sota els focus per condemnar amb vehemència el terrorisme. Sabia que s'exposava a judicis mediàtics i al flagell de la islamofòbia, però va ser valenta. "Ho fan en nom de la meva religió i això m'obliga a distanciar-me'n", comenta. Amb ella, intentem anar més enllà de l'atemptat i parlem de l'islam, de la convivència, dels mitjans i del feminisme.

Text: Laura Aznar | Fotos: Anna Achon

Parla'm dels teus orígens familiars. D'on venen els teus pares?

Són nascuts al Marroc i van venir a Catalunya fa 25 anys. Es coneixien allà i van tornar a coincidir aquí, però van venir separatament. En aquell moment no necessitaves visats per entrar: ho podies fer amb el passaport. El meu pare va anar primer a França i després va venir a Catalunya, i la meva mare des del principi va quedar-se a Barcelona. Ara porten més de la meitat de la seva vida aquí. Ella sempre diu que li agradaria tornar, sent les dues terres com a seves. Però el meu pare no sé si podria tornar a viure al Marroc. Està molt acostumat a com es fan les coses aquí.

Per què van decidir traslladar-se a Catalunya?

Van venir a buscar feina. Molta gent venia; era fàcil. La meva mare sempre diu que els primers anys van ser molt durs: no coneixia la llengua i era molt jove; tenia la meva edat, 23 anys, quan va arribar a Barcelona. Tampoc hi havia telèfons i explica que per parlar amb la seva família havien de fixar un dia i una hora concreta; llavors ella anava a un locutori on hi havia un telèfon fix i ells, al Marroc, havien d'anar a casa d'un veí del barri, que era l'únic que tenia telèfon. A casa meva encara hi ha les cassettes que s'enviaven. Es gravaven durant una hora explicant tot el que havia passat. Fer això requereix molta fortalesa i moltes vegades, quan es parla d'immigració, no es valora. Ens centrem en la immigració que potser ha generat més problemes, però no es parla de la que ha fet un esforç molt gran per estar aquí i per estar bé. La meva mare no va poder ser allà quan es va morir la seva mare, ni quan la van enterrar... Totes aquestes coses, amb la frivolitat amb la qual es parla d'immigració, se'ns obliden.

Es parla sobretot de números...

De números, d'ajudes, de beques... I no es parla de l'esforç, de la gent que va venir a treballar per ajudar les seves famílies. Se'ns oblida parlar de la necessitat que algú els ajudi i sigui empàtic. Hi ha

una part de la societat d'acollida que és molt oberta i entén i acompanya molt bé en el procés a les persones nouvingudes. De fet, hi ha molts projectes socials que no podrien existir sense ells. Però, després, n'hi ha uns quants que estan a la contra facis el que facis: Si els immigrants es nacionalitzen, per què es nacionalitzen? Si no ho fan, és que no s'estan integrant. Si obren un negoci, per què l'estan obrint? Si treballen, per què treballen i treuen feines als d'aquí? Si no treballen, és que estan rebent ajudes...

“Els fills dels immigrants no es veuen representats a la TV: la musulmana hi parla del vel i el musulmà de terrorisme”

Aquests dies es parla molt d'integració, de convivència... Notes que el procés que van viure els migrants de primera generació és diferent respecte al que viuen els seus fills i filles?

És molt diferent. Els nostres pares van venir a guanyar-se la vida, a no fer soroll. En general, han intentat ser positius en la societat, però només això: positius. En canvi, els fills dels immigrants som actius i crec que bastant reivindicatius. És diferent com alcem la veu; ens queixem més de tot i creiem que amb raó. Les meves reivindicacions són les de qualsevol altra persona catalana; però, a més, reivindico un espai per a la meva religió en aquesta societat. Un espai que no ha de treure espai a ningú altre, i que en molts aspectes ja hi és però en d'altres no. Per posar-te un exemple, hi ha molts fills d'immigrants que estan molt posicionats en la qüestió del Procés. Molts joves ens organitzem. La gestió de la immigració és la part que van cobrir els nostres pares, però hi ha una altra part, l'activisme social, que en molts casos l'hem hagut de crear nosaltres.

Al programa 'Tot un món', [denunciaves](#) la manca de representació de dones i sobretot, de filles d'immigrants als mitjans de comunicació. Et queixaves que tens molt més a aportar més enllà del fet que portis vel o que siguis musulmana. A vegades se't categoritza com una persona que pot opinar sobre això i prou?

Sí que es fa. Des de l'atemptat, no sé amb quants mitjans dec haver parlat. Per tots ells, seré la dona del vel que va parlar de terrorisme. Res més. I, quan hi hagi un altre tema d'actualitat, no se'n recordaran de mi. I per mi no em fa res, però que recordin que també existeixen musulmans en aquest país. Quan passa una cosa així, tots els periodistes volen parlar amb nosaltres, però després, quan, per exemple, es parla de feminisme, ningú té en compte feminismes que no siguin hegemònics. Quan es parla de joventut, ningú ens pregunta a nosaltres sobre les dificultats que tenim tots a l'hora de buscar habitatge, per exemple. En això hi ha racisme, que no és visible i que no està fet amb maldat, però hi ha també molta ignorància. La televisió no mostra la diversitat de Catalunya, i es nota moltíssim en les sèries de ficció. A 'Merlí' van fer cagades monumentals, per exemple. I llavors el que passa és que els joves musulmans i els fills d'immigrants no s'hi veuen representats. Ara el que hi estem veient és la musulmana que parla del vel i el musulmà que, o parla de terrorisme, o és un actor que representa un terrorista. Som humans, ens guiem pel que veiem, i, si una cosa no la veiem, és com si no existís.

La plataforma On Són les Dones denuncia la manca de tertulianes femenines en els mitjans de comunicació. Les poques vegades que sí que estem correctament representades és quan es tracten qüestions que s'entenen com a eminentment femenines; penso en el 8 de març o el 25 de novembre. En el teu cas, com a dona i musulmana, sents que existeix una doble esclatxa?

És que fins i tot, quan es parla d'aquests temes que comentes, tampoc se'ns dona veu com a dones musulmanes. L'espai és tan reduït... És clar, si el 70% de la televisió és per a homes blancs i el 30%

se l'han de repartir les dones i les "minories", no pots diversificar. S'hauria de diversificar dins del 70%, perquè, si hi poses tres dones, com aconsegueixes diversitat dins d'un marge tan estret?

"El discurs polític sobre la diversitat és 'postureig', pur màrqueting, i no em cansaré de dir-ho"

Canviant una mica de registre, què penses de l'actitud dels partits d'esquerres a Catalunya en relació amb l'islam? Discursivament, com a mínim, la majoria de les formacions reivindiquen la diversitat de la societat catalana. Fins a quin punt és cert i fins a quin punt és 'postureig' polític?

És 'postureig', pur màrqueting, i no em cansaré de dir-ho. Els partits polítics estan aprofitant la diversitat perquè els interessa. No dic que no hi hagi persones dins els partits que estiguin allà perquè s'ho mereixen, però moltes vegades es fa amb la voluntat de diversificar al màxim el potencial votant. I és trist, perquè potser en alguns casos tenim persones no prou preparades representant la diversitat, que tenen un 'sostre de vidre': arribaran fins allà on interessa al màrqueting polític que arribin, no fins on podrien arribar. També em semblen hipòcrites els partits polítics que tenen secció de migracions o de gènere. No lluites per la diversitat i la igualtat? Doncs parla'n quan facis coses de primera línia, porta-ho a primera plana! Fixa't que hi ha dones que són números dos en diversos partits, i que són molt bones però que són això, números dos.

Hi ha algun partit que creguis que integra realment aquest discurs?

Et diria potser que Podemos, tot i que les dones segueixen sent números dos. Per contra, penso que la figura d'Echenique és molt positiva, perquè, més enllà de si estàs o no estàs d'acord amb el seu discurs, avui dia tothom veu més enllà de la seva diversitat funcional.

I a Catalunya?

No ho veig. Sí que hi ha dones liderant les coalicions d'alguns pobles, però en general no ho veig. No veig un partit que digui, "ostres, com es 'curren' la qüestió de la diversitat". El que veig són formacions que se n'aprofiten.

A França, comentava el periodista Rafael Poch en una [entrevista a CRÍTIC](#), "la islamofòbia és la ideologia dominant", ja que "la dreta i l'establishment' estan emprant el laïcisme per denigrar la religió d'una minoria nacional, de ciutadans socialment desfavorits". Creus que a Catalunya o a l'Estat espanyol es dona aquesta mateixa circumstància?

Jo crec que sí que hi ha islamofòbia institucional, en el sentit que a les persones que formen les institucions o no els importa o no els vol importar. No es pot dir que sigui la ideologia dominant, però sí que hi és i seria absurd negar-ho. De tota manera, malgrat els problemes, aquí s'han respectat molt més els espais públics i la llibertat religiosa, hi ha tranquil·litat al carrer i convivència. En canvi, un Estat que avala la prohibició del vel dona dret a la ciutadania a rebutjar-lo i, com a conseqüència, a rebutjar les persones musulmanes que el portin, i això, per desgràcia, va més enllà, i es rebutja tota mostra pública de la religió.

"No posarem fi a la islamofòbia, ni la meva generació ni la dels meus fills, però traient els extremismes la convivència és bona"

Després de l'atemptat a la Rambla de Barcelona, un dels missatges més estesos era el de Barcelona "ciutat oberta". Des de fora, la imatge de la capital catalana és d'un gran espai multicultural d'acollida. No sé fins a quin punt aquesta imatge de la ciutat es correspon amb la que tu perceps.

Hi ha gent islamòfoba, és clar, gent que té odi a dins, gent racista... Algunes vegades aquestes esferes es barregen. Jo sempre dic que no posarem fi a la islamofòbia, ni la meva generació ni la dels meus fills. Sempre parteixo d'aquesta base; però, traient els extremistes, la convivència entre les diferents comunitats és bona. Barcelona és una ciutat molt multicultural i es veu en petits detalls: quan una musulmana es casa i convida els seus amics no musulmans a la seva boda o quan quedes per sopar amb les amigues i busqueu un lloc que tingui menú vegetarià. Això és convivència, és simple.

Centrant-nos més en la qüestió de l'atemptat, com a barcelonina, m'agradaria que m'expliquessis on eres, com el vas viure, com vas reaccionar?

Jo era a la feina i em van dir que hi havia hagut un atropellament a la Rambla. No m'ho esperava. Vaig començar a llegir les notícies, que havia estat un atropellament intencionat, que hi havien mort persones; vaig intentar contactar amb el meu germà, que estava fent turisme, i no el localitzava... Durant les primeres hores penses: "No pot ser, la meva ciutat... No pot ser". Però després comences a pensar: "És la meva religió, ara què faig?". Va ser una tarda molt trista; quan t'arriba la notícia, has de gestionar tantes emocions alhora... I el fet d'anar a parlar als mitjans em feia moltíssima por, por de posar-me a plorar a mig programa. Pensava: "Amb quina cara puc sortir jo com a musulmana a dir res?". Em va costar moltíssim.

A vegades es confonen els termes. És correcte parlar de 'terrorisme islàmic'?

Palar d'"extremisme violent" és millor, perquè, d'una banda, deixes d'estigmatitzar una comunitat i, de l'altra, elimines l'objectiu del DAESH, que és abanderar-se com a líders de l'islam. L'extremisme violent no té res a veure ni amb el gihad, ni amb l'islam, ni amb l'islamisme, ni amb res per l'estil... El que ens fa més mal és que es parli de gihadisme, perquè gihad és 'esforç'. El gihad major és l'esforç que fa una persona per buscar la justícia, i el gihad menor és el bèl·lic, però que només es va autoritzar per part de l'Alcorà en situació de defensa, mai d'ofensa, i amb una condició molt clara: no matar mai innocents. Parlar de gihadisme per referir-se als atemptats, quan és un concepte tan bonic... A banda, 'extremisme violent' és la forma més adequada perquè també ens pot servir en un futur, ja que pot ser de moltes formes: avui estem parlant d'extremisme violent a través de l'islam, i hem de treballar en aquest sentit, però d'aquí a alguns anys no sabem de quin tipus serà, i tenir les pautes marcades per treballar sobre qualsevol tipus d'extremisme violent ens ajudarà a readaptar-nos.

Tu i jo tenim més o menys la mateixa edat, que també és una edat similar a la dels membres de la cèl·lula que ha atemptat a Cambrils i a Barcelona. S'ha parlat molt dels possibles factors que hi pot haver darrere de la radicalització. Creus que hi ha un component generacional?

Totalment, pel simple fet que la manera com es radicalitzen és a través de la vulnerabilitat psicològica i la construcció d'identitat, i quan ets més vulnerable psicològicament és quan ets adolescent. Lògicament, el factor de l'edat és molt important. Jo posaria molta atenció en els joves, no en el sentit de criminalitzar-los, sinó d'acompanyar-los perquè això no passi, en el sentit de dir: "No deixarem que us emporteu cap jove nostre".

“En la radicalització hi ha un component ideològic que va acompanyat d’altres coses, i això és el que no sabem”

Al [programa especial](#) que va emetre TV3 després de l’atemptat, la periodista i experta en terrorisme Anna Teixidor comentava que durant alguns anys, abans que se succeïssin el seguit d’atemptats recents en ciutats europees, havia pogut constatar amb estudis que existia una certa fascinació pel missatge de l’autodenominat Estat Islàmic per part dels més joves...

Jo no sé com es va fer l’enquesta de la qual parlava, ni en quina comunitat, però m’agradaria saber com van ser les preguntes i com les van respondre els joves. Trobo que és una cosa molt forta que es digui això. El que jo m’he trobat és que tots rebutgen aquest missatge, estan molt dolguts i tenen molt clar que això no és religió, que no es pot fer en nom de la religió. Nosaltres treballem molt perquè els joves que puguin detectar que n’hi ha d’altres que poden estar seguint aquest missatge ho diguin i ho denunciïn.

Teixidor també deia que sovint, quan s’intenta traçar un perfil dels atacants, es posa molt el focus sobre la precarietat socioeconòmica i la marginalitat com a factors clau. Però ella argumentava que en molts casos hi ha un fort component ideològic darrere...

Sí, hi ha un component ideològic, en el sentit que aquesta persona està atemptant en nom de la religió, però el component ideològic no té força si no va acompanyat d’altres coses, i això és el que no sabem. El que és clar és que es tracta d’un encreuament de diversos factors i per això ens és tan difícil lluitar contra la radicalització. És un problema psicològic: són persones vulnerables i manipulables, a qui en algun moment els fan arribar aquest missatge que dona un sentit a les seves vides que, per alguna raó, no n’hi trobaven i veuen un camí cap a l’heroisme a través d’això.

Fins a quin punt la comunitat musulmana organitzada pot tenir un paper important en la prevenció dels casos de radicalització? Vosaltres heu vist resultats?

Jo he vist molts resultats amb la feina que fem a través de xarxes socials: fem vídeos a través d’Instagram, projectes de difusió de lectura crítica... I en aquest sentit, deixant de parlar de radicalització, sents que estàs ajudant les persones a construir la seva identitat, a acceptar la seva religió i a sentir-se més còmodes amb elles mateixes. Comencen a plantejar preguntes i a no estar d’acord amb algunes coses. Nosaltres els diem que poden discrepar, que no hi ha una veritat universal en la religió, que no acceptin un missatge amb el qual no s’hi senten còmodes i que siguin crítics.

Arran de l’atemptat s’ha posat molt en qüestió el paper d’alguns mitjans de comunicació. L’islam sovint es mal associa amb terrorisme, amb masclisme, amb l’opressió de la dona... Els mitjans contribueixen a fomentar aquesta imatge?

Els mitjans van a mil per hora i les persones han d’escriure coses per a les quals no estan preparades. I tornem al de sempre: que, mentre no passa res, aquest tema no interessa i, quan passa, no estan preparats per afrontar-lo. Això genera molta confusió. Posen coses com si fossin veritats absolutes, la gent se’n fia i ja està, ja fem la roda.

L’atemptat a la Rambla de Barcelona ha estat un atac, no només contra la teva ciutat, sinó també contra la teva religió. Al programa especial de TV3, deies: “Per què he de condemnar jo el terrorisme si també l’estic patint? Jo estic vivint el terrorisme i no m’agrada haver-me de justificar, però ho he de fer”. Sents realment que tens aquesta

“obligació” de justificar-te?

Sí...

“Estem fent la feina de justificar-nos quan realment no ve de gust aquests dies, però hi ha gent que ho necessita”

T’ho plantejo perquè fa la sensació que la comunitat musulmana, si no condemna obertament i per tots els altaveus possibles qualsevol atemptat, és com si en fos còmplice, d’alguna manera. En canvi, a mi ningú m’obliga a condemnar les atrocitats, per exemple, de l’extremisme violent supremacista blanc...

Aquestes persones diuen que són part de la comunitat musulmana i això ens obliga a nosaltres a distanciar-nos-en. Però, a més, hi ha molta gent que ho necessita, per un tema de sentir-se reconfortada, de sentir que nosaltres som allà, amb la gent no musulmana i no amb els radicals. Nosaltres estem fent molt per intentar explicar que no som part d’això, estem fent tota la feina de justificar-nos quan realment no ve de gust aquests dies estar tan actiu, i és veritat que sempre hi haurà gent demanant més. Se’ns va qüestionar que no féssim una manifestació, i quan la vam convocar, ens preguntaven per què no anàvem a la de dissabte, que estàvem dividint la societat. Llavors, quan hem dit que hi anirem, ens demanen que tots els imams de totes les mesquites signin un comunicat. A veure, racionalitat. Jo el que no puc fer és anar ara porta per porta de cada musulmà demanant que em signi un paper, perquè hi ha quatre islamòfobs que no em creuen. Això no passa amb altres comunitats per una qüestió de desconeixement respecte de la nostra, i, fins que la gent no s’acostumi a distingir, haurem de seguir fent aquesta feina.

I no et cansa?

Molt. Moltíssim. Però s’ha de fer.

Com valores la resposta ciutadana després de l’atemptat i imagino que en els dies posteriors...

Diu molt de Barcelona que, en poca estona, els hospitals cobrissin totes les necessitats de donacions de sang. Traductors, taxis oberts, la gent molt pacient amb els cossos policials, sobretot els que van estar tota la nit a la Ronda... Podria haver-hi hagut molt egoisme, però la gent va ser exemplar. El missatge va ser molt clar: el “No tenim por” no podria haver estat més encertat. Dins de la tristesa d’aquests dies jo em quedo amb això, amb l’orgull de veure com ha reaccionat Barcelona. N’estic al·lucjada i molt orgullosa.

Donant una ullada a les xarxes socials, hi ha hagut moltes mostres de suport a la comunitat musulmana però també s’aprecia, en alguns casos, no pocs, el flagell de la islamofòbia... discursos d’odi, feixistes i racistes. Fins i tot contraris a l’acolliment. Com afrontes això?

No he llegit gaires comentaris, la veritat, perquè amb tantes coses que van malament és millor no llegir-ho. Sobretot en vaig veure alguns que anaven molt en la línia de dir-me que tot el que deia estava molt bé, però que no em creurien fins que no em tragués el vel. “He vist que sortia amb vel i he hagut d’apagar el televisor” o “Vés-te’n al teu país”. No ho sé, jo estava parlant de persones mortes, de l’atemptat i de com evitar que torni a haver-hi una matança així a Barcelona. Tota la resta, en aquell moment, no hi tenia cabuda. De tota manera, també vaig veure molts comentaris positius a Twitter, sobretot després del programa, i em quedo amb això. També hem d’entendre que

hi ha gent que té por i que, per desgràcia, la por i la ignorància creen islamofòbia, i ja està, no hi podem fer més. Centrem-nos els que volem fer les coses bé i ajuntem-nos entre nosaltres, i la resta, els que vulguin estar fora de la convivència, que es quedin fora.

“Ningú parla de la mutilació genital femenina, ni dels matrimonis forçats. En canvi, el vel fa córrer rius de tinta”

Si t’hi fixes, el vel és present en tots els comentaris negatius dels quals parlaves. Hi ha com una mena d’obsessió col·lectiva amb la qüestió del vel integral, el burca, el ‘jilbab’... Aquesta peça de roba s’ha instrumentalitzat molt per parlar de l’opressió de les dones dins l’islam.

Fins i tot les dones feministes són masclistes amb això, perquè al cap i a la fi tu pots estar més o menys d’acord amb la forma de vestir d’una persona, no tothom té per què acceptar el vel i no em fa res que hi hagi persones que no entenguin per què el porto, o que considerin que no s’hauria de portar. El que no pot ser és que aquestes persones situïn la seva opinió com a quelcom d’universal: “Portes el vel i és opressió”. Doncs no. I el mateix a l’inrevés: per què he de qüestionar que algú porti faldilles curtes o es maquilli? El que no pot ser és que nosaltres, com a dones, estiguem caient en aquest discurs, que és totalment masclista. El problema ve quan les dones senten l’obligació d’actuar d’una manera o d’una altra, de portar una cosa o una altra, per satisfer els desitjos dels homes. Aquest és el problema. I tothom parla del vel, tothom; però, en canvi, ningú parla de la mutilació genital femenina, ni de la violència de gènere, ni de la conciliació laboral i familiar, ni dels matrimonis forçats. En canvi, el vel fa córrer rius de tinta.

La relació entre la religió i el feminisme sovint ha estat molt qüestionada.

El feminisme islàmic sempre està en lluita contra el feminisme hegemònic i contra els musulmans ‘machirulos’, els ‘musulmachos’. Diuen que no existeix el feminisme dins de l’islam; però, per a nosaltres, no existeix l’islam sense feminisme. Que jo defineixi la igualtat d’una manera diferent del feminisme hegemònic no vol dir que no cregui en el concepte d’igualtat, i que jo faci renúncies en nom de la religió no vol dir que les faci en nom d’un home, ni de bon tros. Tenim una lluita que va començar el profeta, que després alguns han volgut portar-la al seu terreny i carregar-se-la, però nosaltres volem agafar aquesta lluita i continuar-la. L’any 1400 el profeta va fer moltíssimes reformes en el tema de gènere. Que les dones poguéssim votar era impensable, o valorar per igual el naixement d’una filla i d’un fill, o que les dones tinguéssim dret al divorci, a treballar, a la propietat... Era molt revolucionari en aquell context. És cert que ara som en un altre, però el missatge d’igualtat de gènere i el missatge d’apoderament de la dona és el que defensem i és el que seguim.

En un [article a CRÍTIC](#), Natàlia Andújar recuperava les paraules de l’escriptora Leila Ahmed, la qual considerava que a les dones occidentals “no se’ls va exigir que reneguessin de la seva cultura per emancipar-se”. Creus que, en canvi, sí que s’obliga les dones musulmanes a deslliurar-se d’alguns aspectes de la seva cultura per fer aquest procés?

Hi ha un paternalisme molt evident aquí i un eurocentrisme molt fort. Si no ets feminista segons els estàndards europeus, no ets una bona feminista i el que estàs fent no està bé. Però no podem agafar les coses que s’han fet aquí i portar-les a una altra cultura, a una altra religió, i intentar que funcionin. S’ha d’entendre el fet que, dins dels paràmetres de la meva religió, jo entenc el feminisme i entenc la igualtat i això no vol dir que jo ho accepti tot, perquè no és així; de fet, hi ha moltíssimes coses que no les accepto.

“Als països de majoria musulmana, el masclisme busca justificar-se en la religió”

De fet, Andújar també comentava que l'islam no és ni la solució ni el problema. Hi ha masclisme a l'islam perquè l'islam no s'extrapola de la societat de la qual forma part, com tampoc el cristianisme ni, segurament, cap altra creença.

Crec que la diferència als països de majoria musulmana és que el masclisme busca justificar-se en la religió, i moltes vegades els homes justifiquen el seu masclisme o la seva aparent superioritat en la religió. Llavors busquen la forma d'interpretar versos, de buscar exemples de la vida del profeta, per justificar el seu masclisme. Aquest és el problema, que tenim una societat que, per una via o per una altra, aconsegueix establir un model patriarcal i contra això és contra el que hem de lluitar. La lluita és la mateixa, les formes seran diferents; per això hi ha tants tipus de feminismes.